

Γεώργιος Τουσίμης

Ενας δικός μας άνθρωπος που έφυγε

Της σύνταξης του περιοδικού

Ενας από τους σπουδαιότερους ιστορικούς μας ερευνητές ο Γεώργιος Τουσίμης, έφυγε τελείως ξαφνικά από κοντά μας, αφήνοντας ένα δυσαναπλήρωτο κενό στον χώρο της ιστορικής έρευνας.

“Τρεις πόλεις έχω ξεχωρίσει και έχω υιοθετήσει την ιδιαίτερη πατρίδα μου την Εδεσσα, τα Γενιτσά και τη Νάουσα στη “ΝΙΑΟΥΣΤΑ” της οποίας γράφω”, ομολόγησε σε μια συνέντευξη που είχαμε.

Και πράγματι, είχε τη Νάουσα, “παιδί” του, ο Γεώργιος Τουσίμης.

Αφού μας παραχώρησε το πολύτιμο αρχείο του για τον Μακεδονικό Αγώνα στη Νάουσα για την περιοχή της, επί χρόνια, σειρά ετών, σχολίαζε και ερμήνευε ιστορικά γεγονότα που αφορούσαν την πόλη μας μέσα από το περιοδικό “ΝΙΑΟΥΣΤΑ”, γράφοντας και στο βιβλίο “ΝΑΟΥΣΑ 19ος αιώνας”, το κεφάλαιο “Ο Μακεδονικός Αγώνας”.

Ο Γεώργιος Τουσίμης γεννήθηκε στην Έδεσσα και τελειώνοντας τις σπουδές του εργάστηκε στην Αθήνα στο ιστορικό Αρχείο του Υπουργείου των Εξωτερικών.

Εκεί, στο Ιστορικό Αρχείο του Υπουργείου, μέσα από τα έγγραφα που ερευνούσε, του αποκαλύφτηκε όλο το μεγαλείο του Μακεδονικού Αγώνα και από το 1970 και μετά άρχισε να μελετά και να ερευνά και τα ξένα αρχεία σε βιβλιοθήκες και Πανεπιστήμια της Ελλάδας και του εξωτερικού.

“Οτι είναι αληθινό είναι και εθνικό”, είπε ο μεγάλος μας ποιητής Διονύσιος Σολωμός και αυτό ακολούθησε πιστά στην πολύχρονη προ-

σπάθειά του της ιστορικής έρευνας, ο Γεώργιος Τουσίμης.

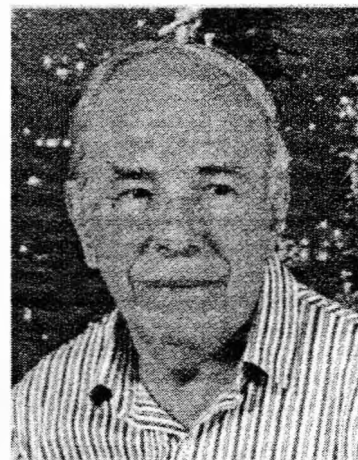
Με τόλμη, με σθένος και με αδιάσειστα επιχειρήματα, δημοσιεύοντας από τα επίσημα Ιστορικά Αρχεία του Κράτους, έφερε στο φως και έδωσε στον Μακεδονικό Αγώνα, τον άγνωστο, τη θέση που του αξίζει. Αυτόν τον “παραμελημένο εθνικό Αγώνα”, όπως τον ονόμασε ο καθηγητής Δ. Ευρυγένης.

Ο Γεώργιος Τουσίμης, έκανε πάνω από 40 ανακοινώσεις πάνω στο θέμα, στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, έχοντας άριστη σφαιρική γνώση της κατάστασης στη Μακεδονία κατά τον τελευταίο αιώνα της Τουρκοκρατίας.

Παρείχε στοιχεία σε πάμπολλους καθηγητές πανεπιστημίων και άλλους ερευνητές, παραγνωρίζοντας κόπο, χρόνο και έξοδα.

“Ο πολύτιμος κος Γιώργος, Γιώργος Τουσίμης”, όπως τον αποκαλούσαμε όλοι μας.

“Στις τρεις υιοθετημένες μου πόλεις, Εδεσσα, Γενιτσά και Νάουσα, ετοιμάζω από ένα δώρο. Για την Εδεσσα θα είναι αυτό που αφορά τη μορφή και το έργο του Μηνά Μηνωΐδη, που έζησε στον κύκλο του Αδαμαντίου Κοραή στο Παρίσι, αυτόν τον Εδεσσαίο Μηνά Μηνωΐδη που τον αγνοούμε. Αυτό είναι το δώρο μου στην Εδεσσα.

Το δώρο μου στα Γεννισιά, είναι η εργασία μου, που αφορά τη διαχρονική πορεία της Ουνίας των Γεννισιών και την ιδιόμορφη πορεία που ακολούθησε σε σύγκριση με την πορεία της Ουνίας.

Το δώρο της Νάουσας, είναι η εργασία μου που βασίζεται στα Αρχεία της Εξαρχίας. Αφορά στα 9 σλαβόφωνα χωριά του κάμπου της Νάουσας. Πραγματεύομαι την εθνική και εκκλησιαστική εναλλασσόμενη μορφή των κατά την τελευταία δεκαετία της Τουρκοκρατίας. Αυτή την τελευταία εργασία επιθυμώ να αφιερώσω με πολύ εκτίμηση στη Λευκή Σαμαρά σε αναγνώριση της

πνευματικής και πολιτιστικής προσφοράς της στη Νάουσα”.

Δεν ξέρουμε αν ο Μεγάλος μας φίλος και άξιος ερευνητής πρόλαβε να συγγράψει αυτά που ήθελε να μας χαρίσει.

Εμείς όμως, πάντοτε θα τον θυμόμαστε με αγάπη και ευγνωμοσύνη για όλα όσα προσέφερε στην έρευνα της Ιστορίας της Πόλης μας και η μνήμη του θα είναι αιώνια σε όλους μας.

ΔΙΗΓΗΜΑ ΑΠΟ ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΤΟΥΣΙΜΗ ΜΕ ΤΙΤΛΟ "ΚΑΛΗΜΕΡΑ ΤΣΟΤΣΑ"

**"...Θλιβομένων η χαρά.
...έκαστος εφ' ω ετάχθη..."**

Η Στεφανία γεννήθηκε και μεγάλωσε στο Βαρόσι της πολιτείας. Και μάλιστα ανάμεσα σε δύο εκκλησιές. Παράπλευρα στο πατρικό της ήταν το παρεκκλήσι της Αγιά Παρασκευής της Επιβατιανής. Και κατάντικρύ τους το αγιορείτικο μετόχι της μονής Δοχειαρίου “Οι Αγιαρχάγγελοι”.

Με ξεχωριστή ευλάβεια έτρεχε ο κόσμος και προσκύναγε την ολόσωμη ασημοντυμένη αγιορείτικη εικόνα του αρχηγού των αγγέλων, που φυλασσόταν στο προσκυνητάρι του Καθολικού. Ίσως γιατί ο ψυχοπομπός αρχάγγελος έδινε σημάδια στον κόσμο πως είναι ζωντανός.

Κι όπως έμαθα αργότερα, τότε ζωντάνευε ο δοχειαρίτης μοναχός που υπηρετούσε το μετόχι. Απλώς, κατά τα χαράματα, που και που πέταε δύο - τρία χαλικάκια στο μόνιμο ραγισμένο τζαμόφυλλο του κουμπέ. Κι οι διπλανοί Γιανούλτηδες και Σιβεναίοι, ακούοντας το τριξίμο του τζαμιού μέσα στη σιγαλιά της νύχτας, σταυροκοπιόνταν ψιθυρίζοντας: “Θεός ‘σχωρέστ’τον”. Το

άκουσμα αυτό τους έπειθε πως ο φτερωτός Ταξιάρχης πέταξε από την εικόνα του, παραμέρισε το ραγισμένο τζάμι και πήγε να προπέμψει κάποια ψυχή στον άλλο κόσμο.

Τούτο το αγιορείτικο μοναστήρι είχε πάντα μόνιμο κελλάρι σε τούτο το μετόχι του. Περισσότερο για να σοδιάζει τα γεννήματα της γης που κάτεχε στο λόγγο μας.

Φρόντιζε όμως πάντοτε νάναι ο μετοχίτης ξεχωριστά ευσεβής. Και καλά γραμματισμένος. Γιατί, από πολύ παλιά παράδοση, έκαμνε, εξόν από τ’ άλλα, και τον πνευματικό. Ξομολογούσε τον κόσμο. Κι ακόμη, στην ανάγκη, έκαμνε και τον γραμματοδιδάσκαλο. Μάζωνε στο νάρθηκα τα κοράσια από τα δύο Βαρόσια και με το οκταήχι τα δίδασκε γράμματα. Καμιά φορά δίδασκε κι από το ψαλτήρι. Οσο δηλαδή να μπορούν να γράφουν τ’ όνομά τους. Να ψελλίζουν το “Πατερημών”. Να αποστηθίζουν πέντε λόγια από τη Χρηστομάθεια. Αυτά ήταν αρκετά. “Δεν χρειάζονται περισσότερα γράμματα”, λέγαν οι γονιοί.

“Δεν πρόκειται να γίνουν δασκάλες”.

Η μικρή Βαροσίτισσα Στεφανία μαθήτευσε πλάι στον δοχειαρίτη κελλάρη Μελχισεδέκ.

Τούτος ο πνευματικός εξαρχής τήνε ξεχώρισε. Κι εξόν από τα κολλυβογράμματα, μέρα με τη μέρα, στάλαζε στην καρδιά της και μια ξέχωρη αγάπη για τα θεία.

Δυστυχώς, σαν ήλθε η ώρα των προξενητάδων, στη Στεφανία έμελλε να μη χαρεί με προξενιές, όπως κάθε κοπελιά της ηλικίας της. Συχνά - πυκνά άνοιγε η μύτη της κι αιμορροούσε. Κι ακόμη ήταν και κάτι χελώνια στο λαιμό της, που όσο κι αν τάρκρυβε και τα σκέπαζε με το κεφαλομάντηλό της, ο κόσμος τα πικροσχολιάζε.

Τέτοιες κακοτυχίες αρκούσαν για να γίνονται διαστακτικές οι προξενήτρες της πολιτείας.

Ομως ο πνευματικός της Μελχισεδέκ εύρισε πάντοτε τα κατάλληλα ευαγγελικά λόγια να τήνε καθησυχάζει. Και συνάμα να τήνε στρέφει προς τον δρόμο του Θεού.

Ακολουθώντας η Στεφανία τούτο το δρόμο, τάχτηκε να διακονήσει για την υγεία της το παράπλευρό τους παρεκκλήσι της Αγία Παρασκευής.

Πέρασε κάμποσος καιρός. Ενα απόβραδο, την ώρα που η Στεφανία σφάλιζε την εκκλησιά, της λέει μια περαστική γερόντισσα στα ντοπιολαλικά, με τη γλύκα της γλώσσας που πάει να δώσει συμβουλή.

“Στόινο, μάικου. Κόρη μου Στεφανία. Εσύ, κορίτσι μου, λεύτερη κοπέλα, δεν κάνει να υπηρετάς την Αγία - Παρασκευή. Μεγάλη η χάρη της”, είπε η γερόντισσα και σταυροκοπήθηκε. “Δεν έχεις ακούσει το λόγο που λέγαν οι παλιοί, πως όποια λεύτερη κοπέλα γίνεται λησάρισσά της δεν βλέπει στη ζωή της στεφάνι; Η χάρη της θα σε κρατήσει στη δούλεψή της παρθένα μέχρι που να πεθάνεις”.

Τούτη η δοξασία των παλιών ανθρώπων δεν τρόμαξε καθόλου στη Στεφανία. Απεναντίας τήνε συγκλόνησε. Την είδε σαν άνωθεν φανέρωμα

και μαρτυρία ότι τραβάει τον σωστό της δρόμο.

Και δοξολόγησε τον Θεό.

Ο δεσπότης Νικόδημος, ο εκ Τενέδου τον γράφουν τα χαρτιά, άκουσε με προσοχή τα λόγια του πρωτάρχοντα της πολιτείας.

“Κι εγώ, τσορμπατζή μου, πολύ φοβούμαι αυτό”, έκανε ο δεσπότης στο τέλος σκεπτικός. “Το συλλογίζομαι κι εγώ πολλές φορές. Ενα ρημαγμένο κι έρημο μοναστήρι καταπατιέται εύκολα. Χωρίς καμιά δυσκολία”.

Και σε λίγο συμπλήρωσε: “Το δίχως άλλο πρέπει να ζωντανέψουμε. Να κοινοβιάσει σ’ αυτό συνοδεία. Κι ας είναι ρημαδιό. Διαφορετικά οι Ντουρζήδες θα αρπάξουν τα κτήματά του”.

“Πολύ φοβούμαι τούτη την καταραμένη γενιά των Ντουρζήδων”, συνέχισε την κουβέντα ο γεροτσορμπατζής. “Είναι μπέηδες, δέσποτα, που κρατάνε από το Εβρενόζ. Δεν είναι αυτοί ογλούδες. Είναι πανίσχυροι ζαντέδες. Στον τόπο μας η θέλησή τους είναι νόμος. Όλος ο μογλενίτικος κάμπος είναι στην κατοχή τους. Στα χέρια τους έχουν κι όλη τη γης κατ’ εκεί στα Καμενίκια. Τώρα θέλουν να βάλουν πόδι και στον χριστιανικό μας λόγγο. Που ως τώρα δεν είναι πατημένος από τούρκικο ποδάρι”.

Και σε λίγο πρόσθεσε:

“Σίγουρα, δέσποτα, θα το πετύχουν κι αυτό. Φτάνει να το βάλουν στο μάτι. Μοναστήρι ακατοίκητο και ρημαγμένο δεν γλιτώνει από τη βουλιμιά τους. Εύκολο είναι γι’ αυτούς να βγάλουν τα κτήματά του ιμλάκια. Κτήματα χωρίς σαιϊμπί. Κι έπειτα να τα κάνουν δικά τους. Οπως έγινε, καταπώς λέγαν οι παλιοί, με τα κτήματά της μποστανλίδικης μονής του Προφήτη Ηλία. Που τ’ άρπαξαν όποιοι μπέηδες και αγάδες πρόλαβαν”.

Με τον ερχομό της άνοιξης, ο άγιος πρωτοσύγκελος κίνησε με τις ευλογίες του δεσπότη να περιοδεύσει τη θεόσωστη επαρχία. Τον έπεμψε ο Νικόδημος να θεραπεύσει πάνω απ’ όλα τις πνευματικές ανάγκες των πιστών. Με τη βοήθεια των ζαπτιέδων να μαζώξει και τα δεσποτικά δοσίματα. Και συνάμα τον συνέστησε να μερι-

μνήσει να βρει ψυχές που νάχουν του Θεού την κλήση. Που να επιθυμούν να φορέσουν το αγγελικό ένδυμα.

Σε ένα καμποχώρι, βουτηγμένο μέσα στο γεννησιώτικο γκιόλι, ο πρωτοσύγκελος είδε να υπηρετάει την εκκλησία του χωριού ένα κοριτσάκι φορεμένο στα μαύρα. Με κρυμμένο το πρόσωπο από τον κόσμο. Και χωρίς καλά - καλά να έχει σφικτοδέσει ακόμη το κορμάκι του.

Ο παπα-Σιδέρης του εξήγησε πως είναι πεντάρφανο. Από πατέρα κολλήγο στα τσιφλίκια του μπέη. Τουπε ακόμη πως πριν μεστώσει ορφάνεψε κι από μάνα. Τότε, για να τήνε γλιτώσει από τα χέρια του αγά, τήνε πήρε κοντά του. Να μεγαλώσει μαζί με το δικό του σμάρι. Μα για να μην γκρινιάζει η παπαδιά του, και να μην τρώει άδικα το ψωμί, το έκανε κλησάρισσα στην ενορία του.

Αυτό το δύστηχο γρήγορα αφοσιώθηκε με την καρδιά του στα εκκλησιαστικά. Χωρίς καμιά δυσκολία. Και μάλιστα ο παπα- Σιδέρης με μια ρασοευχή το βούτηξε στα μαύρα. Και μικρό-μικρό, μόλις που δεκαοχτάριζε, την έκανε κοσμοκαλόγρια.

Ο άγιος πρωτοσύγκελος έδειξε τη συμπάθειά του, ακούοντας το συναξάρι της δύστηχης κοσμοκαλόγριας. Και το πέρασε στα χαρτιά του.

Λίγο καιρό μετά, έγινε στους Αγιαρχάγγελους η κουρά της αδελφής Αγαθής, κατά κόσμον Στεφανίας.

Είχε γίνει πλέον πιστό πνευματικό ανάστημα του Μελχισεδέκ.

Και τα δύο Βαρόσια, με ένα στόμα, της αναφώνησαν το “πάντα άξια”. Τήνε φόρτωσαν λογής δώρα και πεσκέσια. Λες και γινόταν ο γάμος της. Να τα πάει προικιά στην Παναγιά τη Λογιώτισσα, όπου στο εξής θα δέεται για τη σωτηρία της ψυχής της. Και τη σωτηρία του σύμπαντος κόσμου.

Ο παπα-Σιδέρης κάτω από το Βάλτο έστειλε την κοσμοκαλόγρια Προκοπία, για να φασκιωθεί για τα καλά με τα μαύρα και να γίνει πλέον

σωστή καλόγρια.

Ήλθε και μια ξενοκουρίτισσα. Η αδελφή Αγγελίνα. Την έπεμψε ο παπα-Νέστορας από τη Μονή της Οσιανής. Φύτρο από παλιό παπαδοσσί και παπαδοφαμελιά. Από τη φαμελιά που κρατούσε η προστάτιδα του τόπου η νεομάρτυς Χρυσή.

Από τις παρόχθιες μονές του Αλιάκμονα ήλθε να κοινοβιάσει κι ένα θλιβερό απομεινάρι μιας παλιάς συνοδείας. Η αόμματη και παράλυτη γερόντισσα Κωνσταντία.

Μαζί μ' αυτήν η Αγάθη, η Προκοπία και η Αγγελίνα σχημάτισαν συνοδεία. Συνοδεία επαρκή κατά τους μοναστικούς κανόνες να ζωντανέψει ξανά το μοναστήρι. Και να συσταθεί το Ιερό Ηγουμενοσυμβούλιο της Ιεράς Μονής της Παναγίας των Θλιβομένων.

Μα προπαντός για να σώσει από τα χέρια των Ντουρζήδων το πιο αξιοτίμητο προσκύνημα της πολιτείας.

Γιώργος Τουσίμης

Καλημέρα Τσότσα

Έκδόσεις Πεταίβα
Λόγος 2000

Το εξώφυλλο του βιβλίου του Γιώργου Τουσίμη.